

Μελέτη Περιβάλλοντος Δ' Δημοτικού

Τόμος 1ος

ΕΝΟΤΗΤΑ 1η

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

**Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ
*Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου***

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων
βιβλίων και παραγωγή
υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού
με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το
Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»**

**Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας**

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

**Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Οικονόμου**

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και
25% από εθνικούς πόρους.**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Παναγιώτης Κόκκοτας,
Ομότιμος Καθηγητής του
Πανεπιστημίου Αθηνών

Δημήτριος Αλεξόπουλος,
Εκπαιδευτικός

Αικατερίνη Μαλαμίτσα,
Εκπαιδευτικός

Γεώργιος Μαντάς, *Εκπαιδευτικός*

Μαρία Παλαμαρά, *Εκπαιδευτικός*

Παναγιώτα Παναγιωτάκη,
Εκπαιδευτικός

Παναγιώτης Πήλιουρας,
Εκπαιδευτικός

ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Ελένη Καρατζιά-Σταυλιώτη,
Λέκτορας του Πανεπ. Πατρών

Δέσποινα Αγγελοπούλου,
Σχολική Σύμβουλος

Σοφοκλής Πλιακοπάνος,
Εκπαιδευτικός

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Γιώργος Πισκοπάνης,
Σκιτσογράφος - Εικονογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Χριστίνα Σπυροπούλου, *Φιλολόγος*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Αλεξάνδρα Χ. Κουλουμπαρίτση,
Σύμβουλος του Παιδαγ. Ινστιτούτου

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Γιώργος Καζάζης,
Εικαστικός Καλλιτέχνης

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ACCESS Γραφικές Τέχνες Α.Ε.

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας

*Αποφ. 16158/6-11-06 και
75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ*

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Παναγιώτης Κόκκοτας
Δημήτριος Αλεξόπουλος
Αικατερίνη Μαλαμίτσα
Γεώργιος Μαντάς - Μαρία Παλαμαρά
Παναγιώτα Παναγιωτάκη
Παναγιώτης Πήλιουρας**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ**

**Μελέτη Περιβάλλοντος
Δ΄ Δημοτικού**

**Τόμος 1ος
ΕΝΟΤΗΤΑ 1η**

Ας γνωριστούμε

- Γεια σου! Με λένε Αριάδνη. Εσένα;
- Εμένα με λένε

.....

- Θα είμαστε μαζί όλη τη χρονιά. Με οδηγό το βιβλίο που κρατάς και συνεργάτες τους συμμαθητές σου και το δάσκαλό σου θα

ερευνήσουμε τον κόσμο γύρω μας. Στο «ταξίδι» μας αυτό θα χρειαστεί να κάνουμε έρευνες, να γράφουμε κείμενα, να φτιάξουμε σχέδια και κατασκευές, να διαβάσουμε βιβλία, να εργαστούμε σε υπολογιστές, να χρησιμοποιήσουμε υλικά, χάρτες, λεξικά, να μιλήσουμε με γνωστούς μας, με ειδικούς, με επιστήμονες, να πραγματοποιήσουμε επισκέψεις

και εκδρομές. Το «ταξίδι», όμως, της ανθρώπινης γνώσης... δεν τελειώνει ποτέ. Εξαρτάται και από μας πόσο μακριά θα φτάσουμε.

Λίγα λόγια για το βιβλίο

Το Βιβλίο σου

Έχει οκτώ ενότητες που είναι χωρισμένες σε κεφάλαια. Στην αρχή κάθε κεφαλαίου μπορούμε να διαβάσουμε τον τίτλο του και ακριβώς από κάτω με δυο λόγια όσα θα μελετήσουμε σ' αυτό.

Κάθε ενότητα

Έχει το δικό της σύμβολο και χρώμα, για να ξεχωρίζει από τις άλλες. Περιέχει το «χάρτη από λέξεις», τα κεφάλαια και την ανασκόπηση.

Κάθε κεφάλαιο

Περιέχει ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες. Έτσι, άλλοτε θα εργαζόμαστε μόνοι μας, άλλοτε με την ομάδα μας και άλλοτε όλοι οι μαθητές της τάξης μαζί. Στην προσπάθεια μας αυτή βοηθός και συνεργάτης θα είναι ο δάσκαλος μας.

Το «Αξίζει να διαβάσουμε»

Είναι ένα κείμενο στο τέλος κάθε κεφαλαίου, όπου θα βρίσκουμε, συνήθως, συγκεντρωμένα όσα συζητήσαμε στην τάξη.

Στην «Ανασκόπηση»

Θα συζητούμε για όσα μελετήσαμε και για το πώς εργαστήκαμε σε όλη την ενότητα.

Ο «χάρτης» από λέξεις

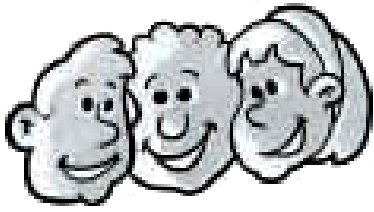
Είναι ένα σχήμα με λέξεις που τη σημασία τους θα συζητήσουμε στις δραστηριότητες και τα κείμενα της ενότητας. Πολλές απ' αυτές έχουν σχέση μεταξύ τους. Θα συμπληρώνουμε το «χάρτη» όταν ολοκληρώνεται η ενότητα.

Στο Τετράδιο Εργασιών

Θα βρίσκουμε κι άλλες δραστηριότητες (έρευνες, προβλήματα, παιχνίδια, κατασκευές κ.ά.) για κάθε ενότητα. Κάποιες από αυτές είναι ομαδικές και κάποιες άλλες ατομικές.

Το γλωσσάριο

Βρίσκεται στο τέλος του βιβλίου και περιέχει σε αλφαβητική σειρά κάποιες λέξεις μαζί με την εξήγηση τους, που ίσως συναντάμε για πρώτη φορά.

Εργαζόμαστε με την ομάδα μας και, ανάλογα με τη δραστηριότητα, εκφράζουμε τις απόψεις μας, ερευνούμε, συζητούμε, συγκρίνουμε, καταγράφουμε στο σημειωματάριο μας κ.ά.

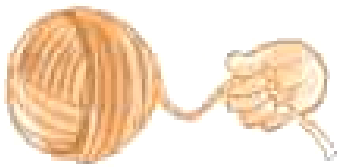
«Ένα βήμα πιο πέρα»

Μας δίνεται ένα θέμα, που για να το ερευνήσουμε, χρειάζεται να σχεδιάσουμε πού θα ψάξουμε μέσα και έξω από την τάξη μας.

«Η δική μας ερώτηση»

Αφού συζητήσουμε στην ομάδα μας, διατυπώνουμε μια ερώτηση σχετική με το θέμα που μελετούμε.

«Ο μίτος της Αριάδνης»

Όταν ολοκληρώνουμε μια ενότητα, συζητούμε «πώς φτάσαμε ως εδώ», δηλαδή πώς εργαστήκαμε στην ομάδα, τι δυσκολίες συναντήσαμε, ποιες πηγές χρησιμοποιήσαμε, τι θα θέλαμε να κάνουμε ακόμα κ.ά.

Στο «Τετράδιο Εργασιών» υπάρχει δραστηριότητα σχετική με το κεφάλαιο που μελετήσαμε.

Το σημειωματάριό μας

Θα το χρησιμοποιούμε μαζί με το Βιβλίο μας και το Τετράδιο Εργασιών για να σημειώνουμε τις παρατηρήσεις μας, τα συμπεράσματά μας, τα αποτελέσματα της ερευνάς μας..., είτε εργαζόμαστε ατομικά είτε ομαδικά.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

ΕΛΛΑΔΑ – Η ΧΩΡΑ ΜΑΣ

(Τόπος)

Ένας «χάρτης» από λέξεις

ΕΛΛΑΔΑ

χωρίζεται σε

γεωγραφικά διαμερίσματα

το δικό μας είναι

έχει

νησιά:

έχει

βουνά: .....

.....

.....

ποτάμια: .....

.....

.....

λίμνες: .....

.....

.....

έχει

νομούς: .....

.....

.....

.....

ο δικός μας νομός είναι

.....

έχει

πρωτεύουσα :
.....

έχει

πόλεις : .....

.....

.....

.....

.....

χωριά : .....

.....

.....

.....

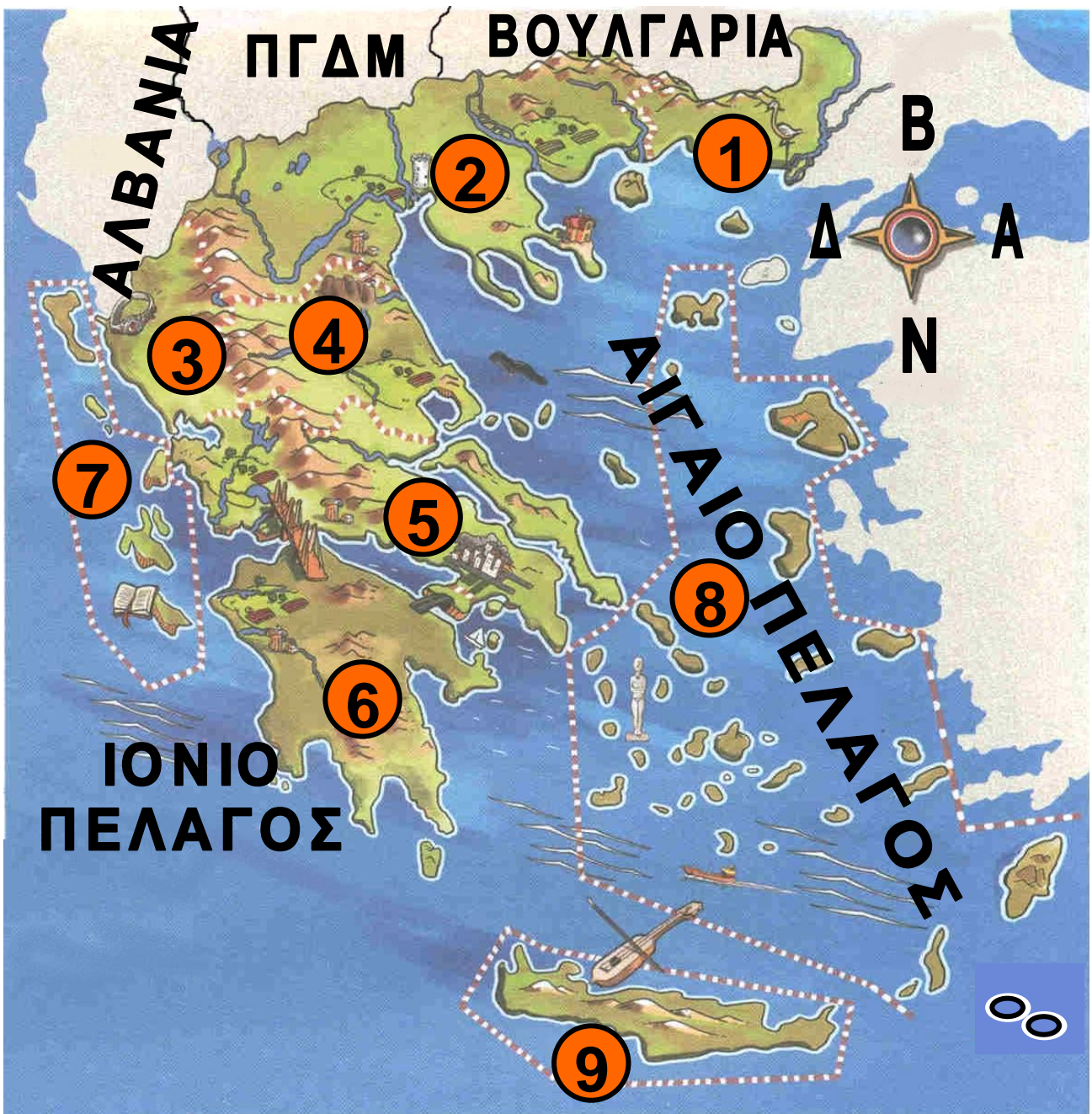

Κεφάλαιο 1. Πρώτη γνωριμία με την Ελλάδα

**Τα καλοκαίρια ο Σωτήρης, ο
ξάδερφος της Αριάδνης, συνήθως
τα περνά στην Κρήτη. Εκεί συναντά
φίλους του που έρχονται από τη
Θράκη και την Ήπειρο. Εμείς από
ποιες περιοχές της χώρας μας
έχουμε φίλους;**

1

Χάρτης 1: Ένας χάρτης της Ελλάδας

Τι να σημαίνουν άραγε αυτές οι γραμμές στο χάρτη;

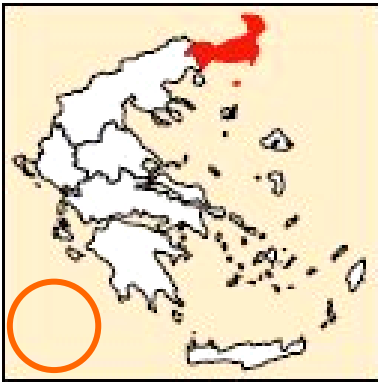
Ποιες πληροφορίες μάς δίνει ο χάρτης 1 για τα γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας;

Συζητούμε

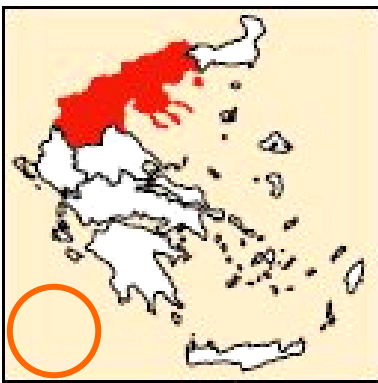
2

Χωριζόμαστε σε ομάδες. Διαβάζουμε τα κείμενα που ακολουθούν. Καθένα μιλά για ένα γεωγραφικό διαμέρισμα της Ελλάδας. Παρατηρούμε τι αριθμό έχει το κάθε γεωγραφικό διαμέρισμα στο χάρτη 1 της Ελλάδας και συμπληρώνουμε τον αριθμό αυτό, παρακάτω, όπου ταιριάζει.

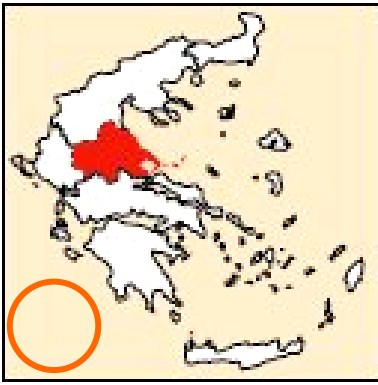

Η Θράκη απλώνεται ανάμεσα σε δύο μεγάλα ποτάμια: το Νέστο δυτικά και τον Έβρο ανατολικά.

Είναι ένα σταυροδρόμι λαών και πολιτισμών, όπως και όλη η Ελλάδα.

Το όνομα Μακεδονία έχει ρίζα ελληνική. Μακεδνός ή Μακεδανός σημαίνει στα αρχαία ελληνικά μακρύς, ψηλός. Στη Μακεδονία γεννήθηκε ο Μέγας Αλέξανδρος.

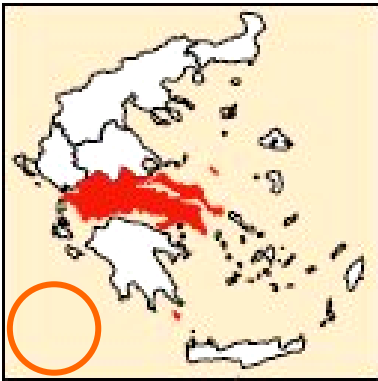

Λένε ότι, πριν από πάρα πολλά χρόνια, στη θέση που βρίσκεται σήμερα η Θεσσαλία υπήρχε μια μεγάλη λίμνη. Ύστερα από κάποιο σεισμό έγινε το μεγάλο φαράγγι των Τεμπών και το νερό της λίμνης χύθηκε στη θάλασσα. Έτσι δημιουργήθηκε η πεδιάδα της Θεσσαλίας.

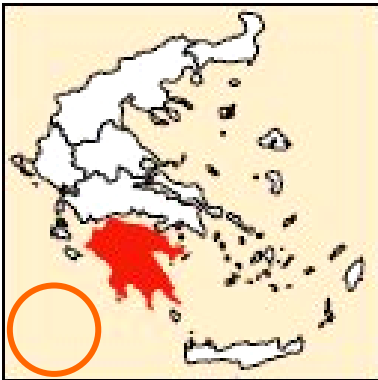

Οι άνθρωποι που κατοικούσαν τα αρχαία χρόνια στην Ήπειρο ονομάζονταν Σελλοί ή Ελλοί.

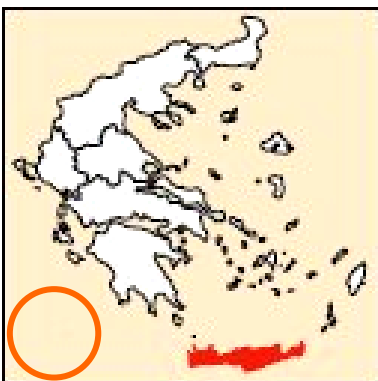
Από αυτούς λέγεται ότι πήραν το όνομά τους οι Έλληνες.

**Η Στερεά Ελλάδα
λέγεται και Ρούμελη.
Εκεί βρίσκεται η
πρωτεύουσα της
Ελλάδας, η Αθήνα.**

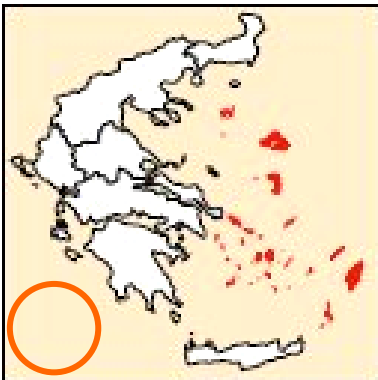
**Η Πελοπόννησος έχει
σχήμα πλατανόφυλλου
και πήρε το όνομα της
από το μυθικό βασιλιά
της Ολυμπίας,
τον Πέλοπα. Λέγεται και Μοριάς.**

**Η Κρήτη είναι το
μεγαλύτερο νησί της
Ελλάδας. Βρίσκεται
ανάμεσα στην Ευρώπη,
την Ασία και την
Αφρική. Είναι το σταυροδρόμι
τριών ηπείρων.**

Τα Νησιά του Ιονίου Πελάγους είναι επτά και γι' αυτό ονομάζονται και Επτάνησα. Σε ένα από αυτά, στη Ζάκυνθο, γεννήθηκε ο Διονύσιος Σολωμός, ο ποιητής που έγραψε τον εθνικό μας ύμνο.

Τα Νησιά του Αιγαίου Πελάγους είναι οι Κυκλάδες, τα Δωδεκάνησα και τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου.

Βρίσκουμε στο χάρτη 1 του βιβλίου μας το γεωγραφικό διαμέρισμα όπου κατοικούμε. Πάνω στο χάρτη κινούμε το δάχτυλό μας ακολουθώντας τα όρια του διαμερίσματος.

«Διαμερίσματα και στις πολυκατοικίες, διαμερίσματα και στο χάρτη!»

Σε ποια γεωγραφικά διαμερίσματα ανήκουν τα μέρη που επισκεφθήκαμε σε κάποιο ταξίδι μας;

Αξίζει να διαβάσουμε

Η Ελλάδα χωρίζεται σε εννέα μικρότερες περιοχές, που ονομάζονται γεωγραφικά διαμερίσματα. Αυτά είναι: η Θράκη, η Μακεδονία, η Ήπειρος, η Θεσσαλία, η Στερεά Ελλάδα, η Πελοπόννησος, τα Νησιά του Αιγαίου Πελάγους, η Κρήτη και τα Νησιά του Ιονίου Πελάγους.

Κεφάλαιο 2. Γνωρίζουμε καλύτερα τα γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας

Ο Σωτήρης θέλει να πάει από την Κρήτη στην Ήπειρο, για να συναντήσει το φίλο του που ήταν μαζί στις διακοπές. Πριν φύγει κοίταξε το χάρτη της Ελλάδας, για να δει που είναι και πώς είναι η Ήπειρος. Τι είδε στο χάρτη;

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΠΕΔΙΑΔΕΣ

ΒΟΥΝΑ

ΠΟΤΑΜΙΑ

**ΟΡΙΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ
ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ**

**Χάρτης 2:
Γεωμορφολογικός
χάρτης της Ελλάδας**

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΧΑΡΤΗ 2

1	ΘΡΑΚΗ	13	Π. ΣΤΡΥΜΩΝ
2	ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	14	Π. ΑΞΙΟΣ
3	ΗΠΕΙΡΟΣ	15	ΠΕΔ. ΑΞΙΟΥ
4	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	16	Π. ΑΛΙΑΚΜΟΝΑΣ
5	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	17	ΟΡ. ΟΛΥΜΠΟΣ
6	ΠΕΛΟΠΟΝ- ΝΗΣΟΣ	18	Π. ΠΗΝΕΙΟΣ
7	ΝΗΣ. ΙΟΝΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ	19	ΠΕΔ. ΠΗΝΕΙΟΥ
8	ΝΗΣ. ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ	20	ΟΡΟΣΕΙΡΑ ΠΙΝΔΟΥ
9	ΚΡΗΤΗ	21	Π. ΣΠΕΡΧΕΙΟΣ
10	Π. ΕΒΡΟΣ	22	Π. ΑΛΦΕΙΟΣ
11	ΟΡΟΣΕΙΡΑ ΡΟΔΟΠΗΣ	23	ΟΡ. ΜΑΙΝΑΛΟ
12	Π. ΝΕΣΤΟΣ	24	ΟΡ. ΤΑΪΓΕΤΟΣ

Παρατηρούμε το χάρτη 2 και συζητούμε τι πληροφορίες μάς δίνει ένας γεωμορφολογικός χάρτης της Ελλάδας. Συμβουλευόμαστε επίσης το υπόμνημα του.

2

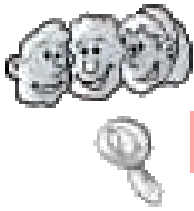
Η οροσειρά της Πίνδου είναι ένα φυσικό σύνορο που χωρίζει τη Μακεδονία από την Ήπειρο και την Ήπειρο από τη Θεσσαλία.

**ΟΡΟΣΕΙΡΑ
ΠΙΝΔΟΥ**

Πώς χωρίστηκε η Ελλάδα σε γεωγραφικά διαμερίσματα;

Είχε κάποια σημασία η μορφή του εδάφους στο χωρισμό αυτό;

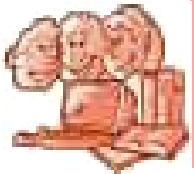
Παρατηρούμε

3

Αναζητούμε στο γεωμορφολογικό χάρτη και άλλα τέτοια φυσικά σύνορα μεταξύ των γεωγραφικών διαμερισμάτων (ποτάμια, θάλασσες, κόλπους, ακτές...).

Ερευνούμε

Ερευνούμε - Συζητούμε –
Καταγράφουμε

4

Κάθε ομάδα επιλέγει ένα γεωγραφικό διαμέρισμα της Ελλάδας.

Το γεωγραφικό διαμέρισμα που επέλεξε η ομάδα μας:

.....
.....

**Πού βρίσκεται
στο χάρτη;**

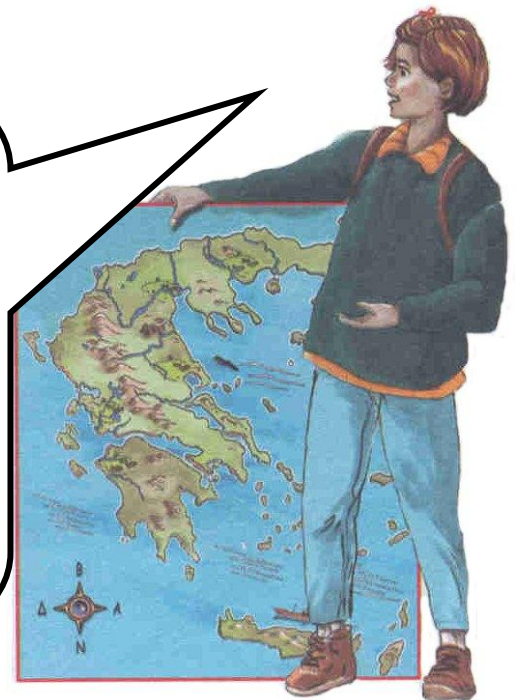

**Ποια μεγάλα
βουνά,
πεδιάδες,
ποτάμια,
λίμνες έχει;**

**Από ποια
θάλασσα
βρέχεται;**

**Ποια είναι τα
γειτονικά του
διαμερίσματα;**

***Εγώ λέω να
συμβουλευτώ και
το γεωμορφολογικό
χάρτη της Ελλάδας
που υπάρχει στην
τάξη μας.***

**Ανακοινώνουμε στην τάξη όσα
μελετήσαμε.**

2 » » »

Συγκρίνουμε

5

► Παρατηρούμε
το
γεωμορφολογικό
χάρτη της
Ελλάδας και

συγκρίνουμε
ένα

ηπειρωτικό
γεωγραφικό
διαμέρισμα,

όπως η Μακεδονία, με ένα
νησιωτικό, όπως τα Νησιά του
Ιονίου Πελάγους.

► Βρίσκουμε ομοιότητες και
διαφορές στα γεωμορφολογικά
τους χαρακτηριστικά.

Αξίζει να διαβάσουμε

Η Ελλάδα είναι μια χερσόνησος με πολλά νησιά γύρω της.

Ταξιδεύοντας στην Ελλάδα, από το ένα γεωγραφικό διαμέρισμα στο άλλο, σίγουρα δε θα συναντήσουμε μπροστά μας διαχωριστικές γραμμές και σύνορα. Αυτά βρίσκονται στους χάρτες και μας βοηθούν να τους μελετούμε. Μελετώντας το γεωμορφολογικό χάρτη θα διαπιστώσουμε ότι ανάμεσα στα γεωγραφικά διαμερίσματα υπάρχουν μεγάλες οροσειρές, ποτάμια και θάλασσες που αποτελούν τα φυσικά τους σύνορα.

Ο χώρος της ελληνικής χερσονήσου, η στεριά, ονομάζεται

ηπειρωτική Ελλάδα. Τα
διαμερίσματα της ηπειρωτικής
Ελλάδας είναι

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Γύρω τους απλώνονται πολλά
μικρά και μεγάλα νησιά, η νησιω-
τική Ελλάδα. Τα διαμερίσματα της
νησιωτικής Ελλάδας είναι

.....

.....

.....

.....

Κεφάλαιο 3. Το γεωγραφικό διαμέρισμα όπου ζούμε

Αν ζωγραφίζαμε το γεωγραφικό μας διαμέρισμα, ποια χαρακτηριστικά του θα παρουσιάζαμε; Ποια βουνά, ποια ποτάμια, ποιες λίμνες, ποιους κόλπους...;

Παρατηρούμε

1

A) Εντοπίζουμε και ψηλαφούμε στον ανάγλυφο χάρτη της τάξης μας το γεωγραφικό μας διαμέρισμα.

B) Συζητούμε στην ομάδα μας:

- ▶ Υπάρχουν φυσικά σύνορα με τα γειτονικά μας διαμερίσματα;
- ▶ Υπάρχουν βουνά ή πεδιάδες στο γεωγραφικό διαμέρισμα όπου ζούμε;
- ▶ Ποιες άλλες πληροφορίες μάς δίνει ο ανάγλυφος χάρτης;

Καταγράφουμε

2

Με τη βοήθεια του γεωμορφολογικού χάρτη δημιουργούμε την ταυτότητα του γεωγραφικού μας διαμερίσματος.

Γεωγραφικό Διαμέρισμα Θράκης

**ΓΕΩΦ. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ:
ΟΡΕΙΝΗ ΚΑΙ ΠΕΔΙΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ
ΜΕ ΘΑΛΑΣΣΑ**

**ΟΜΑΔΑ ΜΑΘΗΤΩΝ
Δ΄ ΤΑΞΗΣ
_____ ΔΗΜΟΤΙΚΟ
ΣΧΟΛΕΙΟ**

**ΔΕΛΤΙΟ
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ**

ΟΜΑΔΑ
ΜΑΘΗΤΩΝ
ΓΔ1

ΟΝΟΜΑ: ΘΡΑΚΗ

**ΘΕΣΗ : Β.Α. ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ
ΕΛΛΑΔΑ**

ΕΚΤΑΣΗ : 8.578 τ. χλμ

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ : 362.038 κ.

ΚΛΙΜΑ : ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ

**ΑΣΧΟΛΙΕΣ : ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ,
ΓΕΩΡΓΙΑ**

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΠΑΝΙΔΑ

**ΟΡΥΚΤΑ : ΛΙΓΝΙΤΗΣ
ΧΡΩΜΙΤΗΣ**

ΟΜΑΔΑ
ΜΑΘΗΤΩΝ

Ερευνούμε

Ερευνούμε - Συζητούμε –
Καταγράφουμε

3

Κάθε ομάδα επιλέγει να ασχοληθεί με ένα από τα πέντε θέματα του πίνακα.

Βουνά

Νερά

Προϊόντα

Ασχολίες

**Φυτά
- Ζώα**

Το γεωγραφικό μας διαμέρισμα

Αξίζει να διαβάσουμε

Η Ελλάδα διαθέτει μεγάλη ποικιλία από φυσικές ομορφιές. Γι' αυτό, σε όποιο γεωγραφικό διαμέρισμα και αν κατοικούμε, κάπου κοντά μας βρίσκονται ένα βουνό ή μια πεδιάδα, μια λίμνη ή ένα ποτάμι, ένα φαράγγι ή ένα σπήλαιο, η θάλασσα, κάποιο νησί.

**Το γεωγραφικό διαμέρισμα όπου κατοικούμε ονομάζεται .....
.....
και ανήκει στην (ηπειρωτική ή νησιωτική) .....
Ελλάδα.**

**Στο διαμέρισμά μας συναντούμε
(βουνά, ποτάμια, νησιά, κ.ά.)**

.....
.....
.....
.....

**Παρατηρούμε ακόμα διάφορα
φυτά, όπως .....**

.....
.....
.....
.....

**και είναι πιθανό να συναντήσουμε
μερικά από τα άγρια ζώα του τόπου
μας, όπως .....**

.....
.....
.....
.....

Το γεωγραφικό διαμέρισμα που ζούμε βρίσκεται στη(ν) (βόρεια / νότια / κεντρική / ανατολική / δυτική) .....
Ελλάδα και τα γειτονικά του διαμερίσματα είναι .....

.....
.....
.....
.....

Αν θέλει κάποιος να γνωρίσει καλύτερα το γεωγραφικό μας διαμέρισμα, δεν έχει παρά να ταξιδέψει με κάποιο μεταφορικό μέσο, όπως .....
και πολύ σύντομα θα βρεθεί στ.....
όμορφ .....

..... Δημοτικό Σχολείο

.....

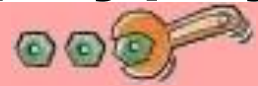
Κεφάλαιο 4. Πολιτικός χάρτης της Ελλάδας: Μια άλλη ματιά στα γεωγραφικά διαμερίσματα

«...Κι όλο ταξιδεύαμε, ταξιδεύαμε, η Μακεδονία φαινόταν ατέλειωτη. Περνούσαμε τον ένα νομό μετά τον άλλο. Τελικά κρατήσαμε για αναμνήσεις όλα εκείνα τα ωραία που συναντήσαμε».

Μπορούμε να πούμε ονόματα νομών που θα συναντήσουμε σ' ένα ταξίδι μας στο γεωγραφικό μας διαμέρισμα;

Εκφράζουμε τις απόψεις μας

3

Χάρτης 3: Πολιτικός χάρτης της Ελλάδας

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΟΡΙΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΟΣ

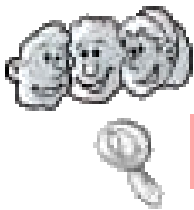

ΟΡΙΑ ΝΟΜΟΥ

ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΝΟΜΟΥ

Παρατηρούμε το χάρτη 3 και με τη βοήθεια του υπομνήματος συζητούμε: Τι είναι κατά τη γνώμη μας οι νομοί;

Παρατηρούμε

2

Εντοπίζουμε στο χάρτη 3 το γεωγραφικό διαμέρισμα όπου ζούμε. Πόσους νομούς έχει;

► Βρίσκουμε στον πολιτικό χάρτη της Ελλάδας τα ονόματά τους. Σε ποιο νομό κατοικούμε; Με ποιους νομούς συνορεύει;

- ▶ Χαράζουμε με το μολύβι μας πάνω στο χάρτη 3 τα σύνορα του δικού μας νομού.
- ▶ Τι μας δείχνουν οι κουκκίδες στο χάρτη 3 ; Γράφουμε πάνω στο χάρτη το όνομα του δικού μας νομού και την πρωτεύουσα του.
- ▶ Εντοπίζουμε στον πολιτικό χάρτη της τάξης μας την πόλη μας ή το χωριό μας.

3

- ▶ Έχουμε να διηγηθούμε κάτι για κάποια πόλη ή χωριό της Ελλάδας; (ένα ταξίδι μας εκεί, ιστορίες που διαβάσαμε, τραγούδια που ακούσαμε, λιχουδιές που γευθήκαμε...)

► Εντοπίζουμε στον πολιτικό χάρτη το νομό που βρίσκονται αυτά τα μέρη.

Από πού είναι η καταγωγή μου;

4

Καθένας μας βρίσκει στον πολιτικό χάρτη της Ελλάδας που έχουμε στην τάξη μας τον τόπο ή τους τόπους καταγωγής του. Αν χρειαστεί, χρησιμοποιούμε και τον παγκόσμιο χάρτη.

Αξίζει να διαβάσουμε

Η Ελλάδα χωρίζεται σε νομούς, για να εξυπηρετούνται πιο γρήγορα και αποτελεσματικά οι άνθρωποι που κατοικούν εκεί. Για παράδειγμα, όταν ένας δρόμος κλείνει από τα χιόνια, φροντίζουν να τον ανοίξουν οι υπηρεσίες του νομού. Αλλιώς, τα εκχιονιστικά μηχανήματα θα έπρεπε να έρθουν από μακριά και θα καθυστερούσαν.

Κάθε νομός έχει πόλεις και χωριά. Μία από τις πόλεις του νομού επιλέχθηκε να είναι η πρωτεύουσα του, είτε επειδή είναι η μεγαλύτερη είτε για τη γεωγραφική της θέση είτε γιατί έγινε εκεί κάποιο ιστορικό γεγονός.

Εκεί συγκεντρώνονται οι περισσότερες υπηρεσίες, όπως δικαστήρια, τράπεζες, εφορίες, πολεοδομία, νοσοκομεία κ.ά. Για παράδειγμα, πρωτεύουσα του νομού Έβρου είναι η Αλεξανδρούπολη.

5

6*

Κεφάλαιο 5. Ο τόπος μας: Τα φυσικά χαρακτηριστικά του

*Ο τόπος μας είναι κλειστός, όλο
βουνά που έχουν σκεπή το χαμηλό
ουρανό μέρα και νύχτα.*

*Γιώργος Σεφέρης, Μυθιστόρημα
Ο δικός μας τόπος πώς είναι;*

Πηγές όπου μπορούμε
να βρούμε πληροφορίες
για τον τόπο μας: χάρτες,
εγκυκλοπαίδειες, βιβλία, κάρτες,
λευκώματα, εφημερίδες, ταινίες,
ψηφιακοί δίσκοι με παραδοσιακά
και σύγχρονα τραγούδια.

Συζητούμε

**Τα φυσικά χαρακτηριστικά
του τόπου μας**

1

- ♦ Πώς είναι ο δικός μας τόπος και πού είναι χτισμένος;
- ♦ Υπάρχουν βουνά, ποτάμια, λίμνες, θάλασσα, νησιά;
- ♦ Ποια από αυτά φαίνονται στο γεωμορφολογικό χάρτη της Ελλάδας της τάξης μας;

Καταγράφουμε

Τα φυσικά χαρακτηριστικά του νομού μας

2

Φτιάχνουμε έναν πίνακα με τα φυσικά χαρακτηριστικά (βουνά, ποτάμια, πεδιάδες, λίμνες, χαράδρες, (κ.ά.) του δικού μας νομού και τον συμπληρώνουμε.

* Ερευνούμε αν κάποια από αυτά ονομάζονταν παλιότερα διαφορετικά. Ρωτάμε και τους μεγαλύτερους.

Συζητούμε

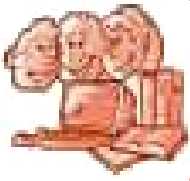
3

πώς τα φυσικά
χαρακτηριστικά
του τόπου μας
επηρεάζουν...

Ερευνούμε

Κάθε ομάδα επιλέγει και μελετά ένα από τα παρακάτω θέματα :

4

A

Καταγράφουμε φυτά του νομού μας που δεν καλλιεργεί ο άνθρωπος (π.χ. παπαρούνες, χαμομήλι). Τα χωρίζουμε σε κατηγορίες: δέντρα, θάμνοι, πόες. Ζωγραφίζουμε κάποιο από αυτά.

B

Καταγράφουμε ζώα που ζουν στην περιοχή μας και δεν είναι κατοικίδια.

♦ Υπάρχει κάποιο από αυτά που κινδυνεύει να εξαφανιστεί;

♦ Υπάρχει κάποιο από αυτά που ζει αποκλειστικά τόπο;

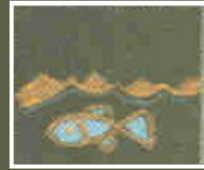
«Γεμίζουμε το καλάθι μας» με προϊόντα του νομού μας

από τα
χωράφια

από
τα
ζώα

από τη
θάλασ-
σα

από τα
εργο-
στάσια

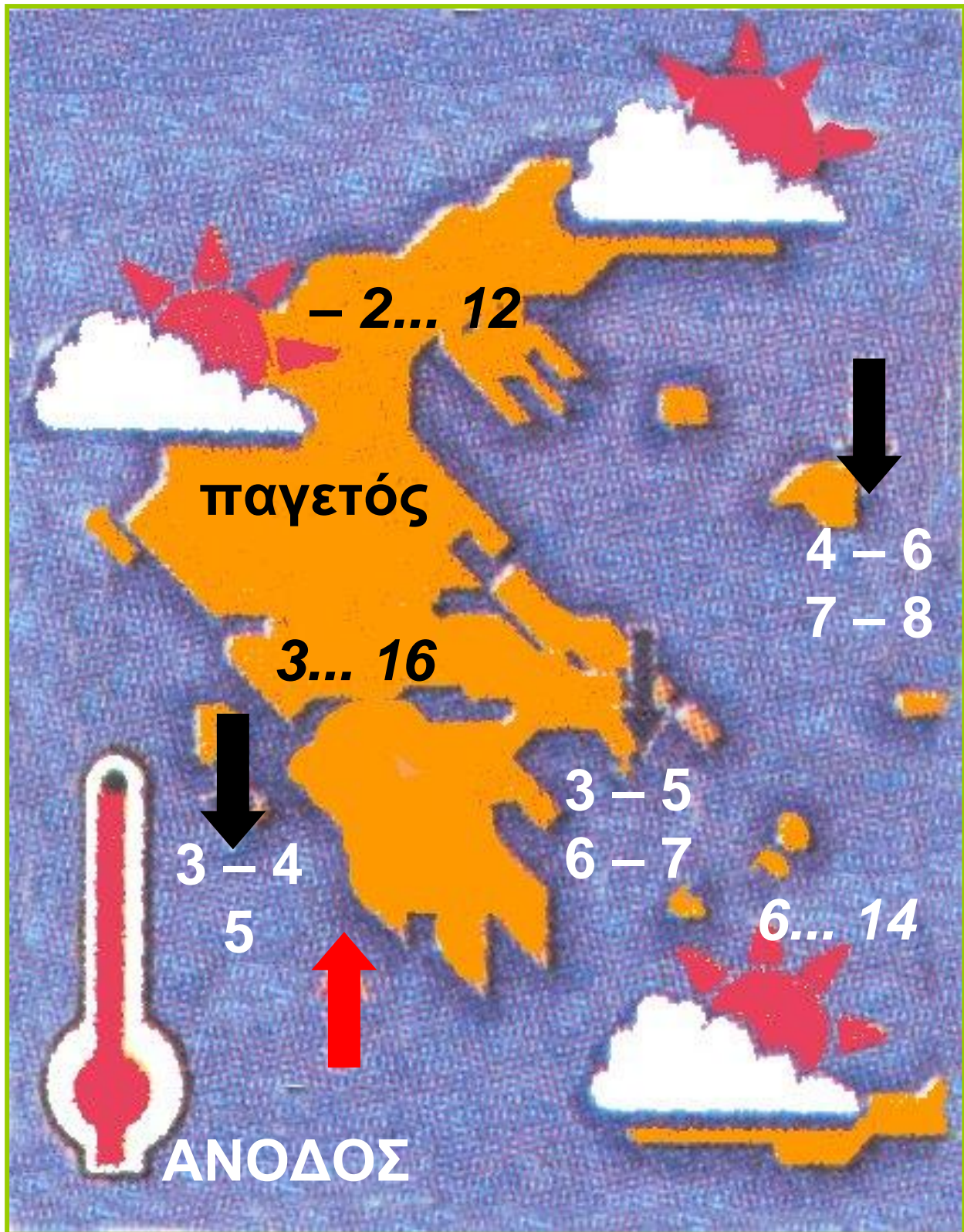
τουριστι-
κά και
παραδο-
σιακά

♦ Βρίσκουμε και καταγράφουμε στο σημειωματάριο μας το προϊόν ή τα προϊόντα για τα οποία είναι γνωστός ο τόπος μας.

Συζητούμε πως είναι συνήθως ο καιρός στο νομό μας το χειμώνα και το καλοκαίρι.

♦ Ετοιμάζουμε στο σημειωματάριο μας ένα δελτίο καιρού για μια χειμωνιάτικη και μια καλοκαιρινή μέρα στον τόπο μας.

ΚΥΡΙΑΚΗ – ΔΕΥΤΕΡΑ

Σήμερα: Λιακάδα θα υπάρχει σε ολόκληρη τη χώρα με λίγη τοπική συννεφιά, κυρίως στην ανατολική και τη νότια χώρα. Η θερμοκρασία θα παρουσιάσει μικρή άνοδο. Οι άνεμοι θα είναι Β – ΒΑ με ένταση 3 έως 5 μποφόρ στο Ιόνιο, ενώ στο Αιγαίο 5 έως 7 και τοπικά 8 με εξασθένηση από το απόγευμα.

Αύριο: Νέα άνοδο θα σημειώσει η θερμοκρασία και ηλιοφάνεια θα υπάρχει σε ολόκληρη τη χώρα με λίγη αραιή συννεφιά στα δυτικά. Οι άνεμοι στο Ιόνιο θα στραφούν σε νοτιαδάκι με ένταση 3 έως 5, ενώ στο Αιγαίο ο βοριάς θα φτάσει τα 6 μπ.

Δελτίο Καιρού

Ποιες πόλεις ή χωριά βρίσκονται κοντά στον τόπο μας; Συμβουλευόμαστε και το χάρτη της τάξης.

- ♦ **Πού είναι χτισμένες οι περισσότερες πόλεις; Πώς το ερμηνεύουμε αυτό;**
- ♦ **Ποιες έχουμε επισκεφθεί; Διαλέγουμε να παρουσιάσουμε μία απ' αυτές με όποιον τρόπο θέλουμε.**

Οι ομάδες παρουσιάζουμε στην τάξη το θέμα που μελετήσαμε.

« Ένα βήμα πιο πέρα »

5

Ήταν πάντα έτσι ο τόπος μας; Έχει αλλάξει κάτι σ' αυτόν από παλιά μέχρι σήμερα; Πού θα ψάξουμε; Ποιον θα ρωτήσουμε; Σχεδιάζουμε τα βήματα μας.

7

Κεφάλαιο 6. Ο τόπος μας: Ο τρόπος ζωής άλλοτε και τώρα

...Σήμερα στο νησάκι [της λίμνης των Ιωαννίνων] ζουν ειρηνικά 460 κάτοικοι που ασχολούνται με το ψάρεμα, την καλαθοπλεκτική και τον τουρισμό. Η λίμνη έχει βάθος 12 μ. και πολλές φορές σαρώνεται από καταιγίδες. Τα καφενεδάκια στις όχθες, τα αιωνόβια πλατάνια, η ομίχλη που απλώνεται ξαφνικά και τυλίγει τον τόπο... όλα δημιουργούν ένα εξαίσιο και γοητευτικό περιβάλλον γαλήνης και ηρεμίας.»

**Ευγενία Φακίνου,
Ελληνικό Πανόραμα
(Εκδόσεις Κέδρος)**

Πώς ζούμε στο δικό μας τόπο;

Ερευνούμε

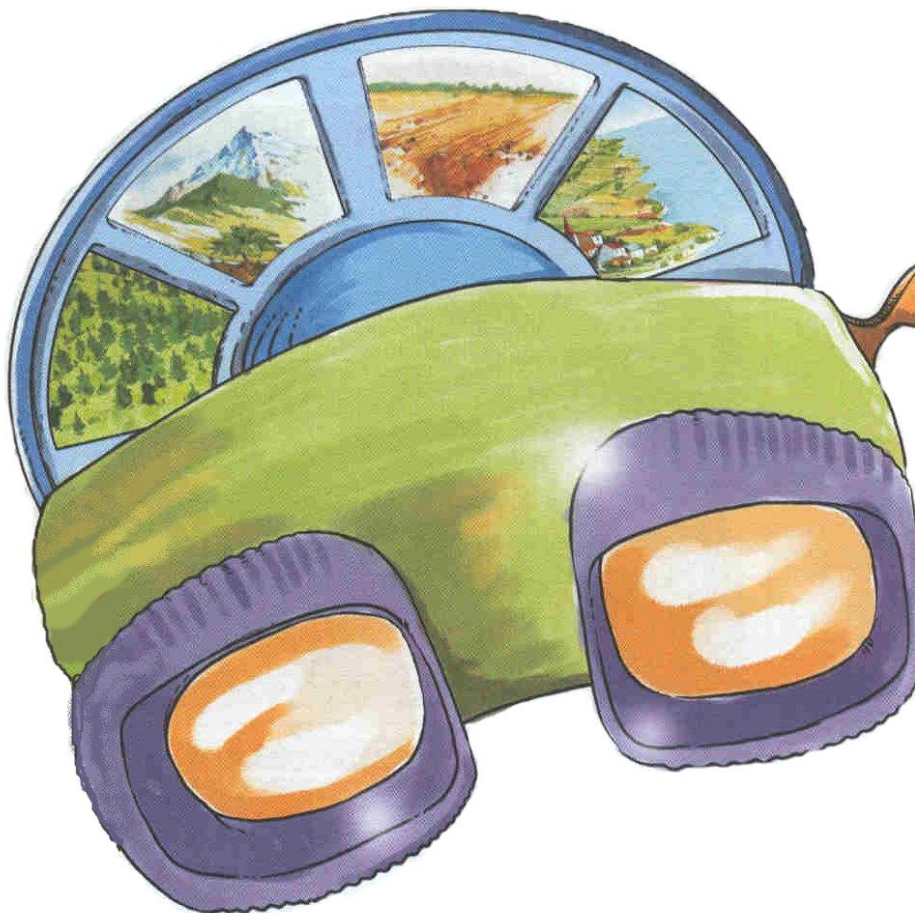

Ερευνούμε - Συζητούμε –
Καταγράφουμε

4

Παρατηρούμε το σχήμα.
Επιλέγουμε και μελετάμε ένα από
τα θέματα που υπάρχουν στις
καρτέλες. Παρουσιάζουμε στην
τάξη το θέμα που μελετήσαμε.

A. Ασχολίες

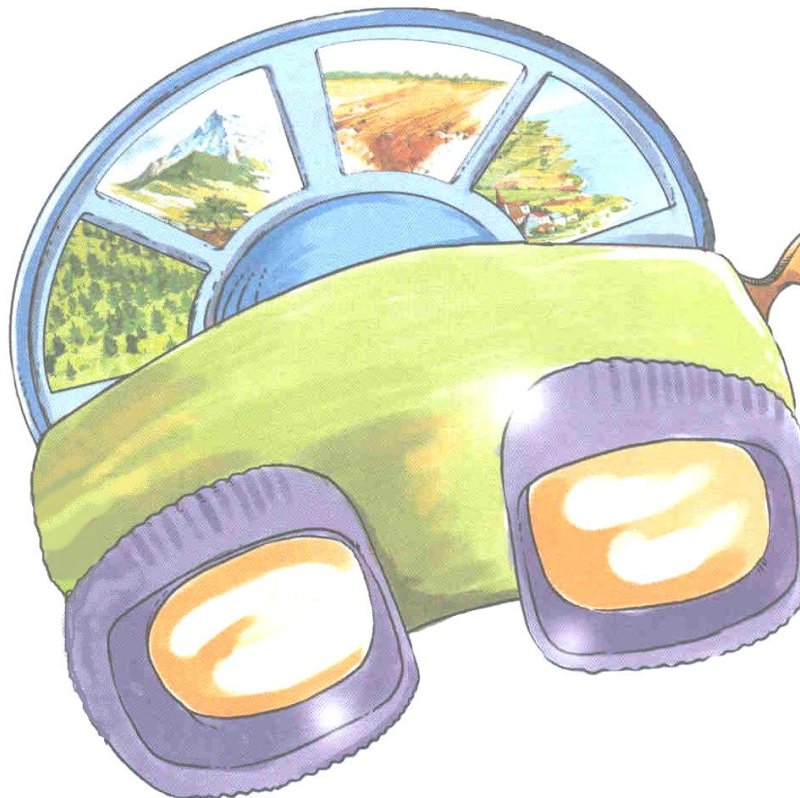
- ✓ Με τι ασχολούνται οι κάτοικοι του τόπου μας σήμερα; Ποια από τα επαγγέλματα αυτά έχουν σχέση με το φυσικό περιβάλλον του τόπου μας;
- ✓ Με τι ασχολούνταν παλιότερα; Τι έχει αλλάξει;

B. Συνήθειες

- ✓ Πώς περνά την ημέρα της μια οικογένεια στον τόπο μας; Ποιες συνήθειες που υπήρχαν παλιότερα υπάρχουν και σήμερα;
- ✓ Ποια παιχνίδια μας αρέσουν; Πού παίζουμε;

Γ. Αρχιτεκτονική

- ✓ Πώς χτίζονται τα σπίτια του τόπου μας σήμερα (μονοκατοικίες -πολυκατοικίες); Πώς είναι οι στέγες, τα μπαλκόνια, τα παράθυρα κ.ά.; Γιατί, άραγε, χτίζονται μ' αυτόν τον τρόπο;
- ✓ Πώς χτίζονταν τα σπίτια παλιότερα;

Δ. Συγκοινωνίες

Οι άνθρωποι παλιότερα μετακινούνταν δύσκολα από τον έναν τόπο στον άλλον. Τα μέσα συγκοινωνίας ήταν λιγοστά και τα δρομολόγια δεν ήταν συχνά.

- ✓ Πόσο εύκολα ή δύσκολα πηγαίνουμε σήμερα από τον τόπο μας σ' ένα γειτονικό τόπο; Ποια μέσα χρησιμοποιούμε;
- ✓ Διαλέγουμε μια μακρινή πόλη της Ελλάδας και βρίσκουμε ποια μέσα συγκοινωνίας θα χρησιμοποιήσει ένας κάτοικος της για να μας επισκεφθεί.

Ε. Έργα

Ένα σημαντικό έργο στην Ελλάδα είναι το διεθνές αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος» στο νομό Αττικής.

- ✓ Ποια έργα έγιναν τα τελευταία χρόνια στον τόπο μας; Σε τι μας χρησιμεύουν;
- ✓ Ποια άλλα έργα θα προτείναμε να γίνουν στον τόπο μας και γιατί;

2

Πώς φαντάζομαι τον τόπο μου στο μέλλον;

Τι θα ήθελα να αλλάξει; Τι θα ήθελα να μείνει ίδιο; Για ποιους λόγους;

8*

Κεφάλαιο 7. Ο τόπος μας: Μέρη με ιστορία

*Ο δρόμος είχε τη δίκη του ιστορία
κάποιος την έγραψε στον τοίχο με
μπογιά...*

Κωστούλα Μητροπούλου

*Γνωρίζουμε για την ιστορία του
τόπου μας; Για την ιστορία του
σχολείου μας, για την ιστορία των
κτιρίων του, των δρόμων του ...;*

Ερευνούμε

Ερευνούμε - Συζητούμε –
Καταγράφουμε

1

Α. Τα αξιοθέατα και οι άνθρωποι του τόπου μας

- Κάστρα, αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία, σημαντικά κτίρια της πόλης μας και του νομού μας**
- Έχει γεννηθεί κάποιος ήρωας, λογοτέχνης, αθλητής, καλλιτέχνης, πολιτικός ή γνωστός επιστήμονας στην πόλη ή το νομό μας; Ποιος; Για ποιο λόγο έγινε γνωστός;**

B. Οι κοντινοί μας δρόμοι

- Ονόματα δρόμων που βρίσκονται γύρω από το σπίτι μας ή το σχολείο μας, ο κεντρικότερος δρόμος της περιοχής και κάποιοι άλλοι δρόμοι που γνωρίζουμε στην πόλη ή το χωριό μας. Έχει αλλάξει όνομα κάποιος από τους δρόμους αυτούς από παλιά μέχρι σήμερα;**
- Διαλέγουμε ένα δρόμο και ερευνούμε πώς πήρε το όνομά του. Πού θα μπορούσαμε να βρούμε σχετικές πληροφορίες;**

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

... Δημοτικό
Σχολείο .....
Ιδρύθηκε
το .....

Γ.
Η πλατεία
μας

Ε.
Παρουσιάζουμε
τον
τόπο μας

Δ.
Το σχολείο
μας άλλοτε
και σήμερα

Γ. Η πλατεία μας

- Πού βρίσκεται η κεντρική πλατεία του τόπου μας; Έχει όνομα;
- Έχει κάτι το ξεχωριστό; Τι κάνουμε εκεί;
- Ήταν πάντα έτσι όπως είναι σήμερα;
- Ποιους θα ρωτήσουμε; Τι θα ρωτήσουμε;

Δ. Το σχολείο μας άλλοτε και σήμερα

	Σήμερα	Παλιά
Αριθμός μαθητών – δασκάλων		
Αίθουσες (πόσες είναι, ποια είναι η χρήση τους)		
Μια μέρα στο σχολείο		

- Ο διευθυντής ή η διευθύντρια θα μπορούσε να μας δώσει κάποιες πληροφορίες για το σχολείο μας.
- Ποιους άλλους θα μπορούσαμε να ρωτήσουμε;
- Τι άλλο θα θέλαμε να πληροφορηθούμε;

Ε. Παρουσιάζουμε τον τόπο μας

- Οι μαθητές της Τετάρτης τάξης του σχολείου ενός άλλου νομού αποφάσισαν να επισκεφθούν το νομό μας. Ποια μέρη θα τους προτείνουμε να επισκεφθούν και γιατί;**
- Ετοιμάζουμε ένα φάκελο για να τους τον χαρίσουμε: μπορεί να περιέχει έναν κατάλογο με τα αξιοθέατα του νομού μας, φωτογραφίες, άρθρα από τοπικές εφημερίδες, σχετικά λογοτεχνικά κείμενα, τραγούδια, θρύλους κ. ά.**

Καταγράφουμε

Καταγράφουμε τις πηγές μας

2

Στα τρία τελευταία κεφαλαία αναζητήσαμε πληροφορίες, εικόνες, ιστορίες, κ.ά. Καταγράφουμε τις πηγές που χρησιμοποιήσαμε στη μελέτη μας.

Παρουσιάζουμε

3

Επιλεγούμε έναν από τους παρακάτω τρόπους για να παρουσιάσουμε κάτι που μας άρεσε από τα θέματα που μελετήσαμε στα τελευταία τρία κεφάλαια:

- ✓ **Γράφουμε ένα άρθρο για το θέμα μας για να δημοσιευτεί σε μια τοπική εφημερίδα.**
- ✓ **Ετοιμάζουμε μια μικρή ραδιοφωνική εκπομπή.**
- ✓ **Δημιουργούμε μια αφίσα.**

Αξίζει να διαβάσουμε

Για να μελετήσουμε τον τόπο μας συγκεντρώνουμε πληροφορίες για πολλά θέματα. Ψάχνουμε σε πηγές, δηλαδή σε χάρτες, σε βιβλία, στο διαδίκτυο, σε εφημερίδες, σε φωτογραφίες, ρωτούμε τους μεγαλύτερους κ.ά.

Βρίσκουμε στο χάρτη τη θέση του τόπου μας στην Ελλάδα και μελετούμε τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά του (βουνά που είναι γύρω, λόφοι, πεδιάδες, λίμνες, ποτάμια, νησιά, κόλποι κ.ά.). Μελετούμε τη βλάστηση, τα ζώα και τα προϊόντα που παράγονται στον τόπο μας.

Στο νομό μας, εκτός από τον τόπο όπου κατοικούμε, υπάρχουν και άλλες πόλεις και χωριά, που καλό είναι να τα γνωρίζουμε. Για να γνωρίσουμε καλύτερα το νομό μας, ερευνούμε τα επαγγέλματα των ανθρώπων, τις ασχολίες τους και τον τρόπο ζωής τους.

Ασχολούμαστε ιδιαίτερα με τη ζωή των παιδιών, τα παιχνίδια, την ψυχαγωγία, τη μόρφωση τους.

Εξετάζουμε πόσο εύκολα πηγαίνουμε από την πόλη ή το χωριό μας στα άλλα μέρη της Ελλάδας, δηλαδή τις συγκοινωνίες του τόπου μας.

Ο τόπος μας έχει τη δική του ιστορία. Οι πλατείες, οι δρόμοι, τα μνημεία, όλα κάτι έχουν να μας «πουν». Στο νομό μας έχουν συμβεί διάφορα ιστορικά γεγονότα που αξίζει να γνωρίζουμε. Συγκεντρώνοντας πληροφορίες τον γνωρίζουμε καλύτερα και διαπιστώνουμε ότι τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά του συνδέονται με την ιστορία του και τον τρόπο ζωής των ανθρώπων.

4, **10** » » »

Κεφάλαιο 8. Σημαντικά έργα

○ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΓΝΩΜΗ

ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Χθες έγιναν τα εγκαίνια του καινούριου σχολείου. Χρόνια τώρα οι κάτοικοι στην περιοχή ζητούσαν την ανέγερση του. Τα πρόσωπα των μικρών μαθητών έλαμπαν από χαρά...

Τι θα αλλάξει στη ζωή των μαθητών; Ποια έργα θεωρούμε σημαντικά; Πώς ένα έργο αλλάζει τη ζωή μας;

Συζητούμε

1

1

**Εγνατία
Οδός**

**Αεροδρόμιο
Ελευθέριος
Βενιζέλος**

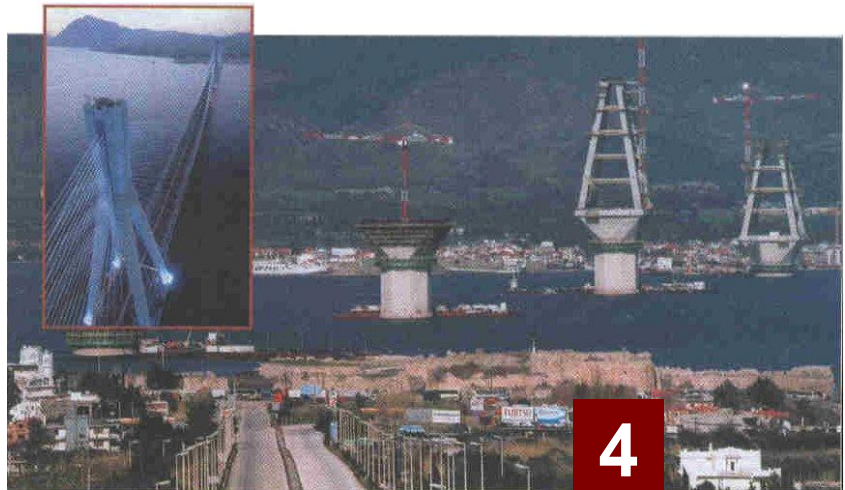

2

3

Σήραγγα του Μετρό

4

Γέφυρα Ρίου – Αντιρρίου

Παρατηρούμε τις φωτογραφίες.
Επιλέγουμε μία από αυτές και
συζητούμε τα παρακάτω:

- ✓ Περιγράφουμε το έργο που παρουσιάζεται στη φωτογραφία.

- ✓ Χρησιμοποιούμε το χάρτη της Ελλάδας που βρίσκεται στην τάξη, για να εντοπίσουμε σε ποιο γεωγραφικό διαμέρισμα ανήκει το έργο αυτό.
- ✓ Για ποιους λόγους οι άνθρωποι το κατασκεύασαν;

2

- Γιατί οι άνθρωποι κατασκευάζουν έργα;
- Για ποιους λόγους τα έργα που παρουσιάζονται στις εικόνες 1, 2, 3, 4 της σελίδας 80, χαρακτηρίζονται σημαντικά για την Ελλάδα;

Ανακοινώνουμε όσα συζητήσαμε και τα καταγράφουμε με λίγα λόγια στον πίνακα της τάξης.
Κυκλώνουμε τα κοινά σημεία που βρίσκουμε.

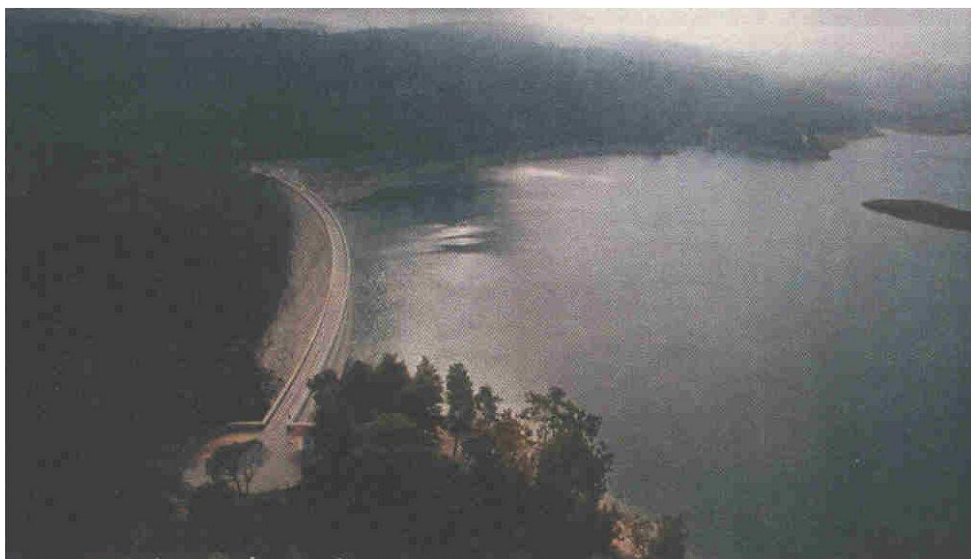
Καταγράφουμε

3

**Γέφυρα ποταμού Βενετικού,
παραπόταμου του Αλιάκμονα**

Φράγμα Μαραθώνα

Υπάρχουν σημαντικά έργα στον τόπο μας; Καταγράφουμε όσα γνωρίζουμε.

- Ποιους ανθρώπους εξυπηρετούν;**
- Για ποιους λόγους τα έργα αυτά είναι σημαντικά;**
- Ποια σημαντικά έργα έχουμε επισκεφθεί; Τι μας έκανε εντύπωση;**

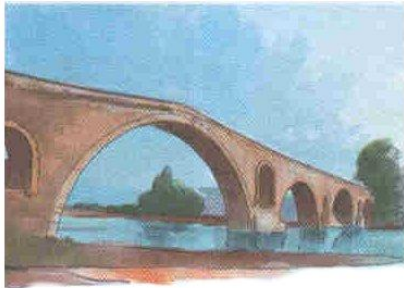
Τι σημαίνει
«χρηματοδότηση»
ενός έργου;

Ο Υπουργός Δημοσίων Έργων ανακοίνωσε ότι *εγκρίθηκε* ένα μεγάλο χρηματικό ποσό για να κατασκευαστεί ένα έργο στον τόπο μας.

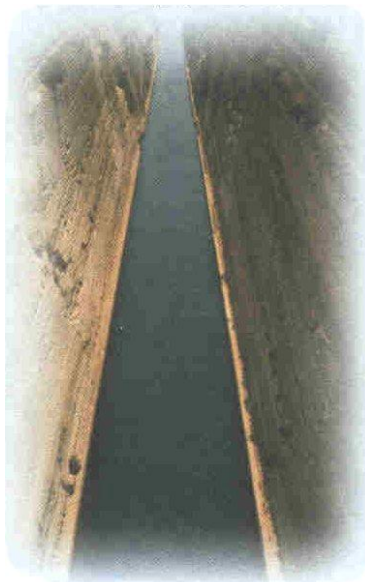
- Συζητούμε και προτείνουμε κάποιο έργο που εμείς θεωρούμε απαραίτητο για τον τόπο μας. Καταγράφουμε στο σημειωματάριο μας τα επιχειρήματά μας με σκοπό να τα στείλουμε στον Υπουργό για να πραγματοποιηθεί το έργο.

Η τεχνητή Λίμνη Πλαστήρα

Το γεφύρι της Άρτας

Η Διώρυγα της Κορίνθου

Αξίζει να διαβάσουμε

Σημαντικό έργο συνηθίζουμε να λέμε αυτό που ικανοποιεί ανάγκες που έχουν πάρα πολλοί άνθρωποι.

Υπάρχουν έργα όπως αεροδρόμια, λιμάνια, σήραγγες, γέφυρες, αυτοκινητόδρομοι, υπόγειος σιδηρόδρομος (μετρό), τραμ, κ.ά. που μας προσφέρουν ευκολότερη και πιο γρήγορη μετακίνηση.

Υπάρχουν και άλλου είδους μεγάλα έργα, εξίσου σημαντικά, που εξυπηρετούν όλους τους κατοίκους της χώρας, όπως η παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος στα εργοστάσια της ΔΕΗ, που λειτουργούν με την ενέργεια του νερού που πέφτει από ψηλά

(υδροηλεκτρικά εργοστάσια). Τα τελευταία χρόνια, για την προστασία του περιβάλλοντος, γίνονται έργα όπως η υγειονομική ταφή των σκουπιδιών και ο βιολογικός καθαρισμός των λυμάτων.

Όσο οι άνθρωποι πληθαίνουμε και οι ανάγκες μας αυξάνονται, τόσο περισσότερα έργα κατασκευάζονται, με θετικές αλλά και με αρνητικές, μερικές φορές, συνέπειες για το περιβάλλον και τη ζωή μας. Γι' αυτές θα συζητήσουμε στα επόμενα κεφάλαια.

Κεφάλαιο 9. Πώς κατασκευάζεται ένα έργο

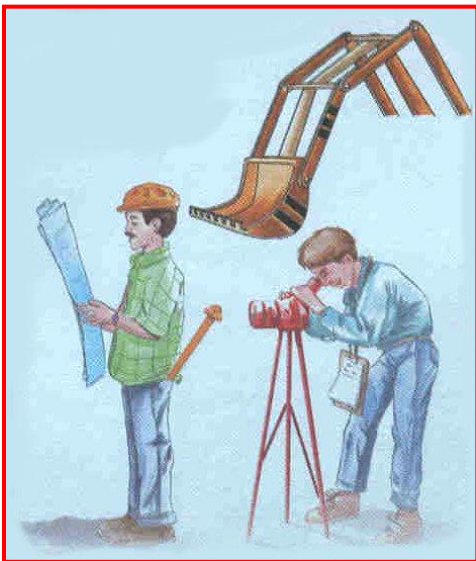
*Τι χρειάζεται για να κατασκευαστεί
ένα έργο;*

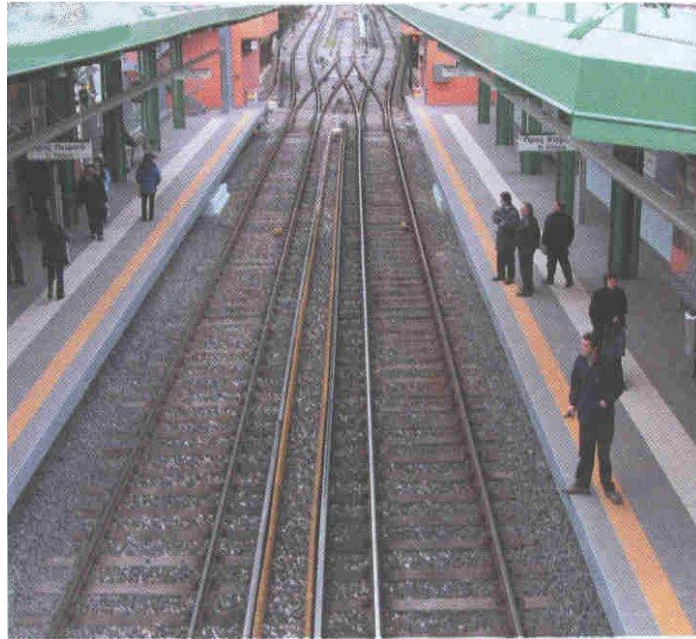
Συζητούμε

1

Ένας σταθμός κατασκευάζεται

Ένας σταθμός ολοκληρωμένος

Παρατηρούμε τις εικόνες και περιγράφουμε πώς γίνεται ένα έργο.

- Ποιοι και γιατί αποφάσισαν να γίνει το έργο;
- Πώς το σχεδίασαν; Τι υλικά χρησιμοποιήθηκαν;
- Ποιοι εργάστηκαν; Τι έκανε ο καθένας;

Συζητούμε

2

Επιλέγουμε ένα από τα σημαντικά έργα του νομού μας.

- **Πώς έγινε;**
- **Τι χρειάστηκε για την κατασκευή του;**
- **Ποιοι επαγγελματίες εργάστηκαν γι' αυτό;**

« Ένα βήμα πιο πέρα »

3

Πώς σχεδιάζονταν και κατασκευάζονταν τα έργα στα παλιά χρόνια και πώς σήμερα; Πού θα ψάξουμε; Ποιον θα ρωτήσουμε; Σχεδιάζουμε τα βήματα μας.

Αξίζει να διαβάσουμε

Για να κατασκευαστεί ένα έργο χρειάζονται χρόνος, χρήματα, υλικά, κατάλληλα μηχανήματα και οι κατάλληλοι άνθρωποι.

Στην κατασκευή του συμμετέχουν επιστήμονες, τεχνίτες, εργάτες, χειριστές μηχανημάτων, οδηγοί οχημάτων και πολλοί άλλοι. Καθένας από αυτούς αναλαμβάνει μια διαφορετική δουλειά. Όλοι συνεργάζονται, ώστε το έργο να κατασκευαστεί σωστά και με ασφάλεια. Για παράδειγμα, οι τοπογράφοι μηχανικοί μελετούν το χώρο, οι αρχιτέκτονες μηχανικοί και οι πολιτικοί μηχανικοί φτιάχνουν τα σχέδια, ο εργοδηγός

διευθύνει και επιβλέπει τις εργασίες κατασκευής. Το κράτος ελέγχει, επιβλέπει και χρηματοδοτεί.

Σημαντικά έργα γίνονταν από τα παλιά χρόνια στην Ελλάδα και αλλού, με τα μέσα που κάθε φορά διέθεταν οι άνθρωποι.

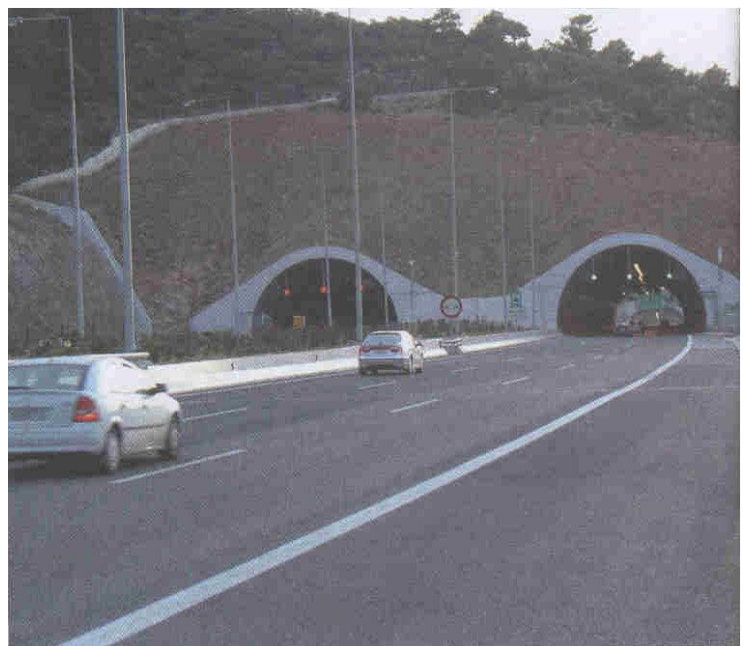
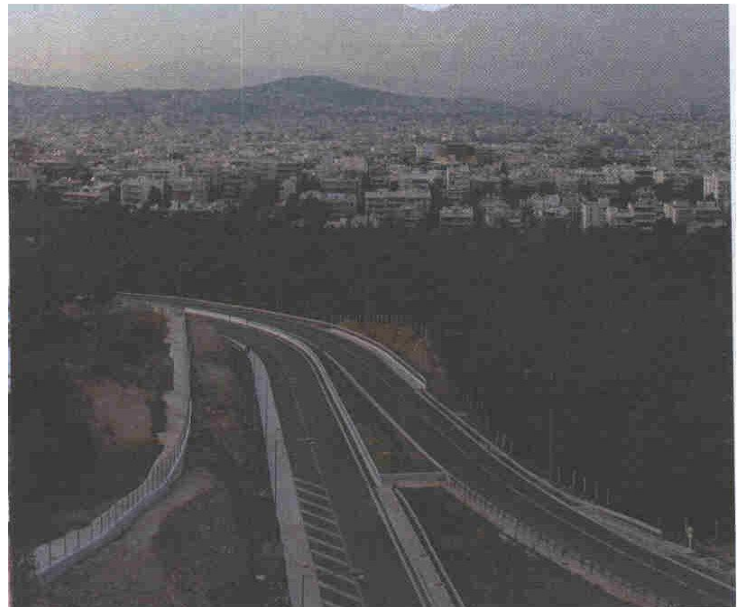
12 » » »

Κεφάλαιο 10. Πώς ένα σημαντικό έργο αλλάζει τη ζωή μας

*Τι μας προσφέρει ένα σημαντικό
έργο και τι προβλήματα δημιουργεί;*

**Περιφερειακός
Υμηττού**

Χωριζόμαστε σε δύο ομάδες με σκοπό να πάρουμε μέρος σε μια συζήτηση με θέμα την κατασκευή του νέου περιφερειακού αυτοκινητόδρομου.

A

Η πρώτη ομάδα θα υποστηρίξει την άποψη: «Ο περιφερειακός αυτοκινητόδρομος θα ωφελήσει την περιοχή».

B

Η δεύτερη ομάδα θα υποστηρίξει την άποψη: «Ο περιφερειακός αυτοκινητόδρομος θα δημιουργήσει προβλήματα στην περιοχή».

Καταγράφουμε τα επιχειρήματα μας και τα υποστηρίζουμε στη συζήτηση. Σ' αυτό θα μας βοηθήσουν και οι καρτέλες με τις ερωτήσεις.

ΚΑΡΤΕΛΑ Α

- Ποιες ανάγκες θα ικανοποιεί;
- Ποιους θα εξυπηρετεί;
- Πώς θα βοηθήσει στην ανάπτυξη της γύρω περιοχής;
- Πώς θα διευκολύνει τις μετακινήσεις των ανθρώπων και τις μεταφορές των προϊόντων;
- Άλλο;

- Ποσό θα επηρεάσει το φυσικό περιβάλλον;
- Τι θα γίνουν τα ζώα και τα φυτά που ζουν εκεί;
- Πώς θα αλλάξει το έργο τη ζωή των κατοίκων της περιοχής;
- Άλλο;

Αξίζει να διαβάσουμε

Ένα μεγάλο έργο ωφελεί τους ανθρώπους αλλά δημιουργεί και προβλήματα.

Για παράδειγμα, ένα διεθνές αεροδρόμιο διευκολύνει τις μετακινήσεις, επειδή είναι σύγχρονο και μεγάλο. Πολλοί άνθρωποι εργάζονται σε αυτό και η γύρω περιοχή αποκτά αξία. Όμως οι κάτοικοι της περιοχής ενοχλούνται από το θόρυβο των αεροπλάνων, ενώ για την κατασκευή του χρησιμοποιούνται πολλές εκτάσεις από το φυσικό περιβάλλον, με αποτέλεσμα να καταστρέφονται δάση κ.ά.

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

ΕΛΛΑΔΑ - Η ΧΩΡΑ ΜΑΣ

1,2,3,4,5,6,7,8,9,10...

**Αξίζει να διαβάσουμε...
Και να συμπληρώσουμε**

Η Ελλάδα έχει μεγάλη ποικιλία από φυσικά τοπία. Χωρίζεται σε εννέα μικρότερες περιοχές, που ονομάζονται γεωγραφικά διαμερίσματα. Από αυτά η Θράκη, η Μακεδονία, η Ήπειρος, η Θεσσαλία, η Στερεά Ελλάδα και η Πελοπόννησος αποτελούν την ηπειρωτική Ελλάδα. Τα Νησιά του Αιγαίου Πελάγους, τα Νησιά του Ιονίου Πελάγους και η Κρήτη αποτελούν τη νησιωτική Ελλάδα.

Τα γεωγραφικά διαμερίσματα τα χωρίσαμε σε νομούς. Αξίζει να γνωρίσουμε το νομό μας, την πόλη ή το χωριό μας και την τοπική του ιστορία. Γι' αυτό βρίσκουμε πληροφορίες μελετώντας κατάλληλες πηγές .....

.....
.....
..... **Ποιες πηγές;**

Επίσης παρατηρούμε το φυσικό τοπίο, γνωρίζουμε τις ασχολίες και τις συνήθειες των ανθρώπων .....

.....
.....
..... **Τι άλλο κάνουμε;**

Στο νομό μας και σε όλη τη χώρα έχουν γίνει και συνεχίζουν να γίνονται σημαντικά έργα, που κάνουν τη ζωή μας πιο άνετη. Τέτοια είναι οι νέφυρες, τα λιμάνια,

τα νοσοκομεία, τα πανεπιστήμια .....

.....

.....

..... Ποια άλλα;

Έτσι όμως επεμβαίνουμε στο φυσικό περιβάλλον και το αλλάζουμε. Όταν οι αλλαγές αυτές δε γίνονται με σεβασμό σ' αυτό, δημιουργούν σοβαρά προβλήματα και στο περιβάλλον αλλά και στη ζωή μας .....

.....

.....

..... Τι προβλήματα;

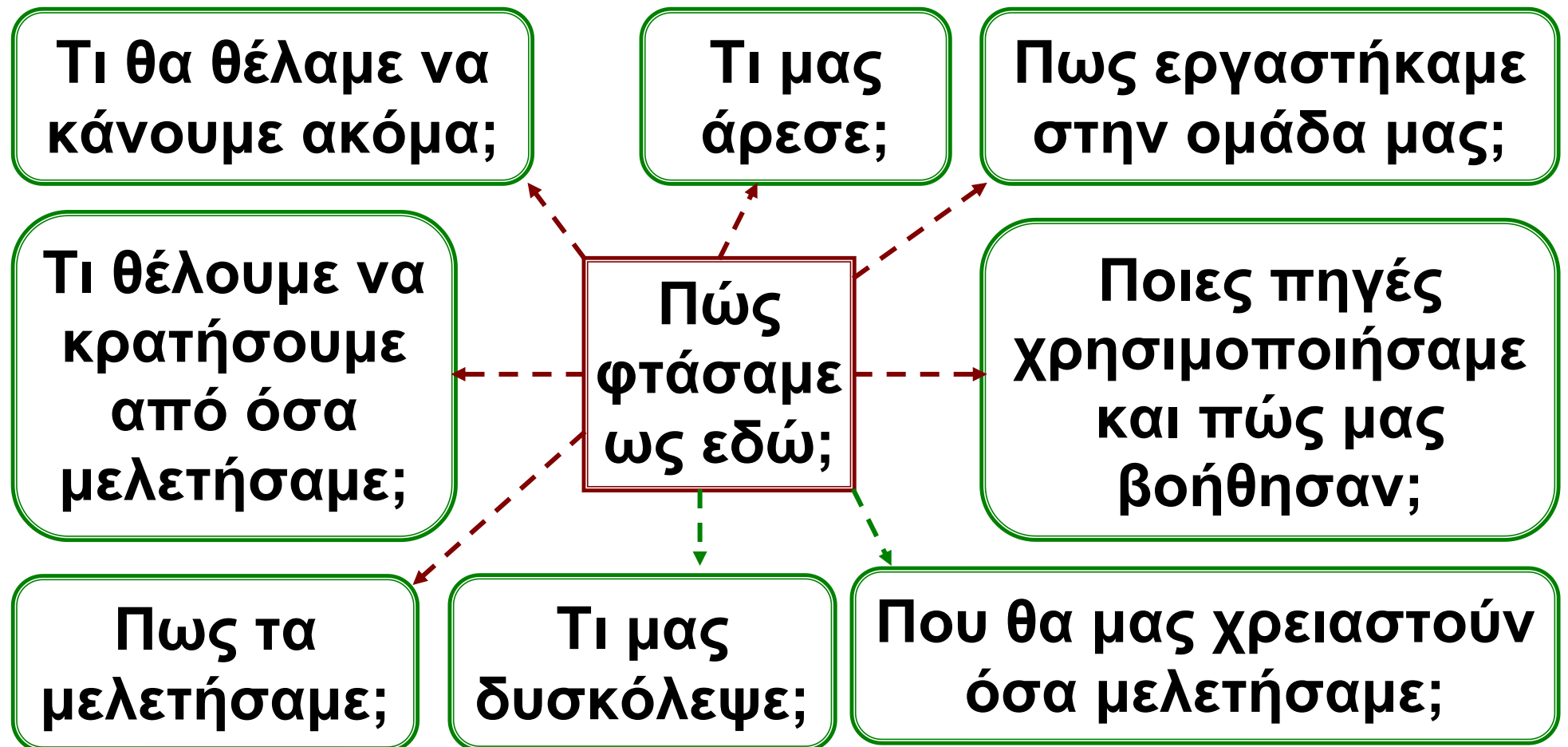
Βασικό λεξιλόγιο

φυσικά όρια, γεωμορφολογικός χάρτης, πολιτικός χάρτης, ανάγλυφος χάρτης (πρόπλασμα), υπόμνημα, ηπειρωτική και νησιωτική Ελλάδα, γεωγραφικά διαμερίσματα, νομοί, πρωτεύουσα, υπηρεσίες, πόλεις, χωριά, οικισμοί, καιρός- κλίμα, ασχολίες, καλλιέργειες, προϊόντα, τοπική ιστορία, αξιοθέατα, σημαντικά έργα, κράτος, χρηματοδότηση, επιστήμονες – τεχνίτες – εργάτες

Ο μίτος της Αριάδνης

Πάμε στο «χάρτη» με τις λέξεις στην επόμενη σελίδα και συμπληρώνουμε ό,τι νομίζουμε πως χρειάζεται.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗΣ » » »

ΕΝΟΤΗΤΑ 1.

ΕΛΛΑΔΑ – Η ΧΩΡΑ ΜΑΣ (Τόπος)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Πρώτη γνωριμία με την Ελλάδα.....**16**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Γνωρίζουμε καλύτερα τα γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας.....**25**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Το γεωγραφικό διαμέρισμα όπου ζούμε **34**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Πολιτικός χάρτης της Ελλάδας:
Μια άλλη ματιά στα γεωγραφικά διαμερίσματα **42**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Ο τόπος μας: Τα φυσικά χαρακτηριστικά του **49**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Ο τόπος μας: Ο
τρόπος ζωής άλλοτε και τώρα.....**59**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. Ο τόπος μας:
Μέρη με ιστορία.....**65**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8. Σημαντικά έργα.....**78**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9. Πώς
κατασκευάζεται ένα έργο.....**88**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10. Πώς ένα
σημαντικό έργο αλλάζει
τη ζωή μας **94**

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ **101**

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.